

หมวดที่ 5

ความระงับแห่งหนี้

ส่วนที่ 4 แปลงหนี้ใหม่ (มาตรา 349 - มาตรา 352)

มาตรา 349 เมื่อคุณกรณที่เกี่ยวข้องได้ทำสัญญาเปลี่ยนสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งหนี้ไซร ทานวาหนนั้นเป็นอันระงับสิ้นไปด้วยแปลงหนี้ใหม่

ถ้าทำหนี้มีเงื่อนไขกลายเป็นหนี้ปราศจากเงื่อนไขก็คิดเพิ่มเติมเงื่อนไขเข้าในหนี้ปราศจากเงื่อนไข เปลี่ยนเงื่อนไข ทานถ้าวาเป็นอันเปลี่ยนสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งหนี้

ถ้าแปลงหนี้ใหม่ด้วยเปลี่ยนตัวเจ้าหนี้ ทานใหม่บังคับด้วยบทบัญญัติทั้งหลายแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยโอนสิทธิเรียกร้อง

1. การแปลงหนี้ใหม่ เป็นเหตุระงับหนี้ประการหนึ่งที่มีลักษณะแตกต่างกับเหตุระงับหนี้อื่น ๆ กล่าวคือ การแปลงหนี้ใหม่ เป็นการระงับหนี้เก่าโดยมีหนี้ใหม่ขึ้นมาแทนที่

จุดสำคัญของการแปลงหนี้ใหม่คือต้องมีหนี้ใหม่ขึ้นมาแทนที่หนี้เก่าโดยคุณกรณที่เกี่ยวข้องได้ทำสัญญาเปลี่ยนสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งหนี้ ได้แก่ การเปลี่ยนตัวเจ้าหนี้เปลี่ยนตัวลูกหนี้ เปลี่ยนวัตถุแห่งหนี้ เช่น เปลี่ยนจากหนี้กู้ยืมมาเป็นหนี้ส่งมอบมาแทนหรือทำหนี้ที่มีเงื่อนไขให้ปราศจากเงื่อนไขหรือเพิ่มเติมเงื่อนไขในหนี้ที่ปราศจากเงื่อนไข หรือเปลี่ยนเงื่อนไข

มีข้อสังเกตว่า การเปลี่ยนอุปกรณ์แห่งหนี้ เปลี่ยนสถานที่ชำระหนี้ เช่น หนี้เดิมมีดอกเบี่ย ต่อมาเพิ่มดอกเบี่ยหรือลดดอกเบี่ย หรือไม่เอาดอกเบี่ยเลย หรือเพิ่มมัดจำเบี่ยรับหรือการผ่อนเวลาชำระหนี้ให้ลูกหนี้ หรือปลดประกันให้ลูกหนี้ คังกล่าวนี้ไม่ถือเป็นการเปลี่ยนสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งหนี้ จึงไม่ถือว่าเป็นการแปลงหนี้ใหม่

อนึ่ง ถ้าหากไม่มีหนี้เก่า หรือมีแต่เป็นหนี้ที่ขัดต่อกฎหมาย เช่น หนี้ที่ตกเป็นโมฆะซึ่งถือว่าไม่มีหนี้เก่า ฉะนั้นเมื่อไม่มีหนี้เก่าจึงแปลงหนี้ใหม่ไม่ได้สำหรับหนี้ที่เป็นโมฆะกรรมก็อาจแปลงหนี้ใหม่ได้ เพราะมาตรา 142(3) ถือว่าการแปลงหนี้ใหม่เป็นการให้สัตยาบันในตัว

มาตรา 350 แปลงหนี้ใหม่ด้วยเปลี่ยนตัวลูกหนี้ จะทำเป็นสัญญา
ระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้คนใหม่ก็ได้ แต่จะทำโดยขึ้นใจลูกหนี้เดิมหาได้ไม่

มาตรา 350 ใ้บัญญัติถึงการแปลงหนี้ใหม่โดยเปลี่ยนตัวลูกหนี้ โดยมีหลักเกณฑ์
ดังนี้

(ก) ต้องมีการเปลี่ยนตัวลูกหนี้ ฉะนั้นถ้าหากเพียงแต่มีบุคคลภายนอกมาชำระหนี้
แทนให้แก่ลูกหนี้ เพื่อให้หนี้ระงับไป กรณีจะเข้ามาตรา 314 ไม่ใช่เป็นการแปลงหนี้ใหม่โดยเปลี่ยน
ตัวลูกหนี้ตามมาตรา 350 ทั้งนี้เพราะว่าการแปลงหนี้ใหม่โดยเปลี่ยนตัวลูกหนี้ เป็นกรณีที่ลูกหนี้
ใหม่เข้ามาเป็นลูกหนี้แทนต่อไป โดยไม่มีการชำระหนี้เสร็จสิ้นกันไป แต่เป็นการระงับหนี้เก่า
ระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้เก่า และมาผูกพันกันตามหนี้ใหม่ระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้คนใหม่

(ข) การเปลี่ยนตัวลูกหนี้ จะทำเป็นสัญญาระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้คนใหม่ก็ได้ แต่
จะทำโดยขึ้นใจลูกหนี้เดิมไม่ได้

มีปัญหาว่า ถ้ามีการขึ้นใจลูกหนี้ผลจะเป็นอย่างไร ปัญหาที่มาตรา 350 ไม่ได้
บัญญัติผลไว้ แต่เข้าใจว่าตกเป็นอันไรผล เป็นผลให้หนี้เดิมยังไม่ระงับ

อนึ่ง มีข้อสังเกตว่า การแปลงหนี้ใหม่ด้วยการเปลี่ยนตัวลูกหนี้ไม่ต้องทำตาม
แบบอย่างเช่นการเปลี่ยนตัวเจ้าหนี้ (การโอนสิทธิเรียกร้อง) นอกจากนี้ลูกหนี้ใหม่จะยกเอาข้อ
ต่อสู้ของลูกหนี้เก่าขึ้นต่อสู้เจ้าหนี้ไม่ได้ ทั้งนี้เพราะว่าการแปลงหนี้ใหม่เป็นผลให้หนี้เก่าระงับไป
โดยมีหนี้ใหม่ขึ้นมาแทนที่ ฉะนั้น เมื่อหนี้เก่าระงับไป ข้อต่อสู้ของลูกหนี้เก่าก็ระงับไปด้วย สำหรับ
หลักประกันแห่งหนี้จากหนี้เก่าจะโอนตกติดไปกับหนี้ใหม่หรือไม่ จะใดกล่าวในมาตรา 352 ต่อไป

สำหรับหนี้เดิมแม้จะเป็นหนี้ชนิดที่เรียกว่าหนี้ธรรมดา หรือหนี้ในธรรม ซึ่งตามกฎหมายฟ้องบังคับกันได้ เช่น หนี้ขาดหลักฐาน ขาดอายุความ หรือหนี้ตามหน้าที่ศีลธรรม หรือตามควรแก่อัธยาศัยในสังคม หนี้เหล่านี้ย่อมมีการแปลงหนี้ใหม่ได้ แต่ต้องเป็นหนี้ธรรมดาหรือหนี้ในธรรมตามความหมายอย่างแคบ⁽¹⁾

2. มาตรา 349 วรรคท้าย บัญญัติว่าการแปลงหนี้ใหม่ด้วยการเปลี่ยนตัวเจ้าหนี้ในบังคับเรื่องการโอนสิทธิเรียกร้อง ฉะนั้นการโอนสิทธิเรียกร้องโดยการเปลี่ยนตัวเจ้าหนี้จะต้องทำตามแบบในมาตรา 306 และถ้าลูกหนี้มีข้อตกลงกับผู้โอนก่อนได้รับคำบอกกล่าวแล้ว ก็จะยกขึ้นเป็นข้อตกลงกับผู้รับโอนได้ฉันนั้น มาตรา 308 วรรค 2 นอกจากนี้หลักประกันแห่งหนี้ เช่น จำนอง จำนำ หรือการค้ำประกันก็ยอมโอนตกไปได้แก่ผู้รับโอนด้วย ตามมาตรา 305

1 คู ศ. ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช นิติกรรมแห่งหนี้ เล่ม 2 หน้า 1544 และ ศ.จิติ ดิงศรัทีย์ หลักกฎหมายแพ่ง ลักษณะนิติกรรมและหนี้ โดยนายจิติ เศรษฐบุตร แก้ไขเพิ่มเติม โดย ศ.จิติ ดิงศรัทีย์ หน้า 468

มาตรา 351 หนี้จะพึงเกิดขึ้นเพราะแปลงหนี้ใหม่หนี้เดิมมีได้เกิดขึ้นก็ดี โดยยกเลิกเสียเพราะมูลแห่งหนี้ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ถ้าเพราะเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งอันมีรูปร่างคดี ทานว่าหนี้เดิมนั้นก็ยังไม่

ตามที่ได้อธิบายมาแล้วว่า การแปลงหนี้ใหม่จะเกิดขึ้นได้ โดยการระงับหนี้เก่าและมีหนี้เข้ามาแทนที่ ฉะนั้น ถ้าปรากฏว่าหนี้ใหม่ไม่เกิดขึ้น หรือเกิดขึ้นแล้วแต่ถูกยกเลิก เพราะมูลแห่งหนี้ไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือเพราะเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งอันมีรูปร่างคดี มาตรา 351 บัญญัติว่า หนี้เดิมยังไม่ระงับสิ้นไป

ตัวอย่าง คำกู้ยืมเงินแดงไป 10,000 บาท แต่ไม่มีเงินจะใช้ให้ จึงมาแปลงหนี้ใหม่ โดยทำสัญญาว่าจะหาเงินเดือนมาขายให้ ดังนั้นจะเห็นว่า หนี้จะพึงเกิดขึ้นใหม่เกี่ยวกับสัญญาจะหาเงินเดือนมาขายให้ นั่นตกเป็นโมฆะ ตามมาตรา 113 ถือว่าหนี้ใหม่ไม่เกิดขึ้น ฉะนั้น คำกับแดง ยังต้องผูกพันกันตามหนี้เดิมคือหนี้กู้ยืม

มาตรา 352 คู่กรณีในการแปลงหนี้ใหม่อาจโอนสิทธิจำนำจำนอง
ที่ใดให้ไว้เป็นประกันหนี้เดิมนั้นไปเป็นประกันหนี้รายใหม่ได้ เพียงเท่าที่เป็น
ประกันวัตถุแห่งหนี้เดิม แต่หลักประกันเช่นวานี้ ถ้าบุคคลภายนอกเป็นผู้ให้ไว้
ไซร ทานว่าจำต้องได้รับความยินยอมของบุคคลภายนอกนั้นด้วยจึงโอนได้

จากที่ได้กล่าวมาแล้วว่า การแปลงหนี้ใหม่เป็นการทำให้หนี้เดิมระงับโดยมีหนี้ใหม่
ขึ้นแทนที่ ฉะนั้นเมื่อหนี้เดิมซึ่งเป็นหนี้ประธานระงับ หนี้อุปกรณ์ จำนอง จำนำ ก็ระงับตามไปด้วย
อย่างไรก็ตาม ถ้าคู่กรณีประสงค์จะโอน จำนำ จำนอง ไปเป็นประกันในหนี้รายใหม่แล้ว ก็ต้อง
ทำความเข้าใจในเรื่องนี้ด้วย ซึ่งแตกต่างกับการโอนสิทธิเรียกร้องหรือรับช่วงสิทธิที่ได้กล่าวมาแล้ว

สำหรับการโอนหลักประกันไปยังหนี้รายใหม่ โอนได้เพียงเท่าที่เป็นประกันวัตถุแห่ง
หนี้เดิม แต่ถ้าคู่กรณีตกลงยินยอมให้หลักประกันเป็นประกันหนี้รายใหม่ทั้งหมดก็ทำได้ และถ้าบุคคล
ภายนอกเป็นผู้ให้หลักประกันไว้ก็จำต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลภายนอกด้วย

ตัวอย่าง คำทำสัญญากู้ยืมเงินแดง 1,000 บาท โดยเอาแหวนทองมาจำนำไว้
1 วง ต่อมาคำและแดงมาตกลงกันแปลงหนี้ใหม่ โดยคำจะเอาทีวี 1 เครื่อง มาใช้แทน ดังนั้น
คำและแดงอาจตกลงโอนหลักประกันคือแหวนทองที่จำนำไปกับหนี้ใหม่ได้ ถ้าไม่ได้ตกลงกัน จำนำ
ก็ระงับไป

ถ้าหลักประกันคือแหวนทองที่จำนำไว้ นั้น บุคคลภายนอกเป็นผู้ให้ไว้ ก็จะต้องได้รับ
ความยินยอมจากบุคคลภายนอกด้วย จึงจะโอนได้

สำหรับหลักประกันที่โอนไปหนี้รายใหม่นั้น มาตรา 352 บัญญัติให้โอนไปประกันหนี้
รายใหม่ได้ เพียงเท่าที่เป็นประกันแห่งหนี้เดิม

ตัวอย่าง คำทำสัญญากู้ยืมเงินแดง 1,000 บาท กำหนดชำระวันที่ 1 มกราคม 2530 โดยมีแหวนทองจําน่าประกันหนี้ไว้ ต่อมาค่าและแดงได้แปลงหนี้ใหม่โดยตกลงกันว่า ค่าจะชำระหนี้ให้แดง 2,000 บาท ต่อเมื่อ แแดงไปศึกษาต่อยังต่างประเทศ ดังนี้ ถ้ามีการตกลงโอนหลักประกันไปยังหนี้ใหม่ ก็ยอมโอนไปเป็นประกันหนี้ใหม่ เพียง 1,000 บาท เท่านี้เดิมเท่านั้น หากได้โอนไปประกันถึง 2,000 บาท ตามหนี้ใหม่ไม่ เว้นแต่ว่าค่าและแดงจะได้ตกลงชัดเจนให้โอนหลักประกันไปประกันหนี้รายใหม่ทั้งหมดเต็มจํานวนก็ต้องเป็นไปตามที่ตกลง

สาระสำคัญของที่ควรจดจำในหมวด 5 (ส่วนที่ 4)

1. การแปลงหนี้ใหม่ เป็นการระงับหนี้เก่า โดยมีหนี้ใหม่ขึ้นมาแทนที่ โดยคู่กรณีที่เกี่ยวข้องได้ทำสัญญาเปลี่ยนสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งหนี้ เช่น เปลี่ยนตัวเจ้าหนี้ ลูกหนี้ หรือทำหนี้ที่มีเงื่อนไขให้ปราศจากเงื่อนไข หรือเพิ่มเติมเงื่อนไขเข้าในหนี้ที่ปราศจากเงื่อนไข หรือเปลี่ยนเงื่อนไข (มาตรา 349)
2. ถ้าหนี้ที่จะเกิดใหม่จากการแปลงหนี้มิได้เกิดขึ้น หรือถูกยกเลิกเสียเพราะมูลหนี้ไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือเพราะอย่างใดอย่างหนึ่งไม่รู้ถึงคู่กรณี หนี้เก่าก็ยังคงชำระงับไปไม่
มาตรา 351
3. การแปลงหนี้ใหม่ เป็นการทำให้หนี้เดิมระงับ โดยมีหนี้ใหม่แทนที่ ฉะนั้น เมื่อหนี้เดิมซึ่งเป็นหนี้ประธานระงับ หนี้อุปการณ คือ หนี้ประกัน เช่น จำนำ จำนอง ก็ระงับไปด้วย แต่ถ้าคู่กรณีประสงค์จะโอนหลักประกันไปยังหนี้รายใหม่ก็ทำได้ แต่ประกันหนี้รายใหม่ได้เพียงเท่าที่ประกันวัตถุแห่งหนี้เดิม และถ้าหลักประกันนั้น บุคคลภายนอกเป็นผู้ให้ไว้ จะต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลภายนอกด้วย จึงจะโอนหลักประกัน
ได้ มาตรา 352

ข้อทดสอบในหมวด 5 (ส่วนที่ 4)

นาย ก. ทำสัญญากู้ยืมเงิน นาย ข. หลายครั้ง และภายหลังได้มาทำหนังสือสัญญากู้กันใหม่ โดยรวบรวมจำนวนเงินกู้ทั้งหมด เข้ามาไว้ด้วยกัน ดังนี้ อยากรทราบ การกระทำดังกล่าวนี้เป็นการแปลงหนี้ใหม่หรือไม่

ธงคำตอบ

มาตรา 349 บัญญัติว่า เมื่อคู่กรณีที่เกี่ยวข้องได้ทำสัญญาเปลี่ยนสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งหนี้ไซ้ ห้ามว่าหนี้เป็นอันระงับสิ้นไปด้วย

ถ้าหาหนี้มีเงื่อนไขให้กลายเป็นหนี้ปราศจากเงื่อนไขก็ดี เพิ่มเติมเงื่อนไขเข้าในหนี้อันปราศจากเงื่อนไขก็ดี เปลี่ยนเงื่อนไข ห้ามถือว่าเป็นการเปลี่ยนสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งหนี้”

จากบทบัญญัติในมาตรา 349 นี้ จะเห็นได้ว่าการแปลงหนี้ใหม่ จะต้องมีการเปลี่ยนสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งหนี้ เพราะการแปลงหนี้ใหม่ ย่อมทำให้หนี้เก่าระงับ และมีหนี้ใหม่มาแทนที่

กรณีคามอุทธรณ์ การที่นาย ก. ทำสัญญากู้ยืมเงินนาย ข. หลายครั้ง และมาทำหนังสือสัญญากู้กันใหม่ โดยรวบรวมจำนวนเงินกู้ทั้งหมดเข้าไว้ด้วยกัน ไม่ได้ว่าเป็นการแปลงหนี้ใหม่ ตามมาตรา 349 เพราะไม่มีการเปลี่ยนสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งหนี้แต่อย่างใด (คำพิพากษาฎีกา 552/2505)